

4. Руденко О.В. Роль вторинного права в регулюванні інтеграційних процесів у рамках Європейського Союзу // «Європейські інтеграційні процеси та трансграничне співробітництво: міжнародні відносини, економіка, політика, історія, право»: Тези доповідей міжнар. наук.-практ. конференції студентів, аспірантів і молодих науковців. – Луцьк, 30 вересня – 1 жовтня 2004 р. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2004 р. – С. 23-27.

Медяник Г.Є.

студентка,

Науковий керівник: Григоренко Я.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Харківський національний університет

імені В.Н. Каразіна

УНІВЕРСАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Правила, які забезпечують захист свободи та гідності кожної окремої людини у світі іменуються як права людини. Незважаючи на досить просту назву, права людини наділені неабиякою значимістю, адже у своїй сукупності основні права утворюють фундамент правового статусу особистості, а також являють собою ядро конституційного права демократичних правових держав.

Права людини – це невід’ємні права кожного індивіда, незалежно від його статі, національності, етнічної приналежності, кольору шкіри, релігії, мови, місця проживання або будь-яких інших ознак. Всі люди в рівній мірі мають можливість вільно розпоряджатися своїми правами, виключаючи дискримінацію будь-якого роду. Ці права взаємопов’язані, взаємозалежні і неподільні.

У правовій доктрині права людини зазвичай поділяються на: особисті (право на життя, здоров’я, волю, особисту недоторканність), політичні (право на участь у керуванні державою, об’єднання в політичні партії), соціально-економічні (право на підприємницьку діяльність, працю, відпочинок, право на власність, право на житло) та культурні (право на утворення, користування досягненнями культури).

Дотримання прав людини включає в себе обов'язок поважати права людини, пов'язані з іншим особам і групам людей. У цей же час права людини регулюють відносини між людиною і державою (державною владою).

Основа захисту загальних прав людини була закладена з прийняттям Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року. Цей день щорічно відзначається як День захисту прав людини.

Загальна Декларація прав людини є одним із перших універсальних механізмів захисту прав людини. Цей документ міжнародного значення закріплює: рівність людей – всі люди народжуються вільними і рівними в правах; недискримінацію за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії та іншими ознаками; право кожного на життя, свободу та особисту недоторканність; заборона рабства і работоргівлі; заборона катувань та жорстокого поводження; право кожного на правосуб'єктність; рівність всіх перед законом; право на звернення до суду; заборона довільних арештів; презумпцію невинуватості та заборона зворотної дії кримінального закону; право на свободу пересувань і вибір місця проживання; право на громадянство; право на вступ до шлюбу; право володіти майном; право на свободу переконань; право на мирні зібрання; право на участь в управлінні громадськими та державними справами; право на працю та інші права і свободи людини [2, с. 53].

Загальна декларація прав людини дала поштовх до розробки та укладення численних конвенцій з прав людини. Так, у 1948 році була прийнята Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього, в 1949 році – Женевські конвенції про захист прав людини в період збройних конфліктів, у 1950 році – Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод.

Центральне місце в системі забезпечення і захисту прав людини займають пакти про права людини. Такими документами є: Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року. Це вже були обов'язкові для держав-учасниць нормативні акти. Спільно з декларацією вони стали називатися Міжнародним біллем

про права. На підставі норм Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права держави гарантують індивіду: право на працю, включаючи право на місце роботи, справедливі і сприятливі умови праці, право на відпочинок і так далі; право на участь у профспілках; право на соціальне забезпечення і соціальне страхування; охорону сім'ї; право на освіту і участь у культурному житті та інші права. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, крім таких загальних прав людини, як право на свободу та особисту недоторканність, проголошує право на гуманне поводження; право на вільне пересування і свободу вибору місця проживання; рівність громадян перед судом і презумпцію невинності; право на захист особистого життя; право на вільне вираження думок; право на мирні зібрання і так далі [1, с. 78].

Міжнародна система захисту прав людини – це сукупність правових норм, що визначають і закріплюють у договірному порядку права і свободи людини, зобов'язання держав щодо практичної реалізації цих прав і свобод; також це міжнародні механізми контролю за виконанням державами своїх міжнародних зобов'язань і безпосереднього захисту порушених прав окремої людини.

Одним з основних координаційних центрів співробітництва держав у галузі прав людини є ООН, у межах якої розроблені найважливіші міжнародно-правові акти щодо захисту прав і свобод людини, що фактично встановили міжнародні стандарти в цій галузі. До компетенції ООН, згідно з її Статутом, входить всебічний розгляд проблем в області прав людини. Функції контролю в межах Організації виконують:

Генеральна Асамблея – основний орган цієї організації. Відповідно до Статуту ООН вона організовує дослідження і дає рекомендації з метою сприяння здійсненню прав людини та основних свобод для всіх незалежно від раси, статі, мови і релігії.

Рада Безпеки ООН уповноважена розслідувати будь-який спір або будь-яку ситуацію, яка може призвести до міжнародних конфліктів або викликати спір, для визначення того, чи може продовження цієї суперечки або ситуації загрожувати підтримці міжнародного миру і безпеки.

Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОП) – найважливіший орган з координації робіт в області прав людини, проводить дослідження і дає рекомендації.

Комісія з прав людини ООН – центральний спеціалізований орган ООН з прав людини. Комісія проводить дослідження, готує доповіді для ЕКОСОП, розробляє проекти конвенцій і декларацій.

Верховний комісар ООН з прав людини – пост, заснований Генеральною Асамблеєю ООН в цілях заохочення, захисту і ефективного здійснення всіма людьми цивільних, політичних, економічних, соціальних і культурних прав.

Центр з прав людини ООН здійснює конкретні проекти, спрямовані на надання допомоги в створенні національних і регіональних інститутів та інфраструктур щодо захисту прав людини і дотримання законності [3, с. 105].

Ще однією складовою універсального механізму захисту прав людини є договірні органи. Органи цього типу створені відповідно до міжнародних договорів з прав людини для контролю за виконанням державами зобов'язань за цими договорами. Члени договірних органів діють в особистій якості, на відміну від офіційних представників держав в Раді з прав людини, ЕКОСОП і Генеральній Асамблеї. Договірні органи контролюють дотримання лише тих прав, які визнані в договорі, і мають тільки ті повноваження, які визначені в договорі.

До числа договірних органів входять: Комітет з ліквідації расової дискримінації, заснований у 1970 року у відповідності до Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Комітет з прав людини, створений в 1976 році відповідно з Пактом про громадянські і політичні права; Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, заснований у 1982 році на підставі Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Комітет проти тортур, створений у 1987 році відповідно до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання; Комітет з прав дитини, передбачений Конвенцією про права дитини 1989 року.

Більшість комітетів наділені з боку конвенцій або факультативних протоколів контрольними повноваженнями: вони мають право розглядати скарги держави на державу щодо порушення конвенційних прав, або індивідуальні скарги громадян держави на державу. Рішення комітетів іменуються «міркуваннями» і не носять обов'язкового характеру [1, с. 85].

На сьогоднішній день використання нових технологій поступово просувається в декількох областях для підвищення обізнаності про механізми ООН з прав людини та їх доступності. Рада з прав людини, ряд договірних органів ввели інтернет-трансляції, щоб бути доступними більш широкій аудиторії на національному рівні, та інші заходи, які зробили їх більш доступними для інвалідів. Організаційні механізми захисту прав людини продовжують посилювати такий підхід за допомогою всебічної стратегії використання соціальних ЗМІ і поширення інформації у суспільстві.

Важливе значення, яке держави приділяють захисту і заохоченню прав і свобод людини, робить необхідним тісне міжнародне співробітництво в цій галузі, в тому числі за допомогою зміцнення режиму міжнародного контролю. Така співпраця є важливим фактором міжнародних відносин і одним із компонентів загальної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Абашидзе А. Х. Універсальні механізми захисту прав людини. – К.: Юніті-Дана, 2013. – 135 с.
2. Братановський С. Н. Міжнародне право: навч. посібник. – М.: Директ-Медіа, 2015. – 170 с.
3. Гусева Д. А., Яскевич Я. С. Права людини. – М.: Фенікс, 2002. – 205 с.